

**ESKİ ŞİİRE DİYALEKTİK GÖNDERME:
SEBK-İ HİNDÎ'NİN ALIŞILMAMIŞ
BAĞDAŞTIRMALARINDA METAFORİK BİR YANSIMA
OLARAK KARŞITLARIN BİRLİĞİ**

Özge ÖZTEKİN*

ÖZET

Divan şiirinde mana ve hayal derinliği, Sebk-i Hindî ile ön plana çıkmıştır. Şiire farklı bir bakış açısıyla yaklaşarak zihinde tasarlanabilecek alışılmış kavramlara uzak bağdaştırmaların meydana getirilmesinde, özellikle zıtlıkların payı büyüktür. Felsefenin tarihi gelişimindeki temel akımlardan biri olan diyalektiği de -kavramsal olarak- anımsatan bu süreç, “her şey kendi içinde zıddını barındırır” ana fikrinden yola çıkarak değişimin kaynağında var olan çelişkiyi imlemektedir. Tıpkı aralarında karşıtlık ilişkisi bulunan farklı kavramların edebî dilde bir araya gelerek yeni ama çelişkili bir başka kavrama ulaşması gibi. Söz konusu bu “paradoksal imajlar”, anlamsal açıdan “karşıtların birliği”ne giderek farklı bir takım alışılmamış bağdaştırma örnekleri sergilemektedir. Göstergelerin iki karşıt yöne işaret ettikleri ve bazen çelişkiler sundukları dönüşümler, Divan şiirinde de mevcuttur.

Anahtar Kelimeler: Divan şiiri, Sebk-i Hindî, diyalektik, karşıtların birliği, paradoksal imajlar, metafor.

* Yrd. Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, oozge@hacettepe.edu.tr

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-I Winter 2009*

**REFERENCE TO DIALECTICS IN CLASSICAL TURKISH
POEM: AS REFLECTION OF METAPHORIC THE UNITY
OF OPPOSITES IN SEBK-İ HİNDÎ**

ABSTRACT

In Divan poetry, deeper meaning and dream were prioritized by Sebk-i Hindî. Particularly opposites play a significant role in approaching to poems using a distinct perspective and in creating extraordinary identifications instead of ordinary ones. This expression way that is metaphorically similar to unity of opposites in dialectics, one of the major perspectives in philosophy, refers to conflict inherent in change. It is like the fact that distinct concepts involving opposition relationship create another concept that is a new but conflicting. Such paradoxal images in terms of meaning lead to "unity of opposites" exhibiting extraordinary examples for identification. Divan poetry also includes transformations in which signifiers point out two opposite directions and sometimes posit conflicts.

Key Words: Divan poem, Sebk-i Hindî, dialectics, unity of opposites, paradoxal images, metaphor.

“Dilimin sınırları, dünyamın sınırları demektir”

Wittgenstein

Dili kullanmanın insan hayatına kazandırdığı olanaklar nelerdir? Kelimeler, istedikleri yerde istedikleri şekilde bulunabilen ve önu-arkası açık varlıklar olarak düşünülduğünde; yukarıdaki epigraf, bir sınırsızlığın anlatımı da olabilir pekâlâ. Dilde anlamı veren kelimeler midir, yoksa kelimeler arasındaki bağlantı mı? Belki de kelime, Platon’un mağara metaforundaki gibi, anlamın yalnızca soluk bir gölgesidir. Semantik açıdan değerlendirildiğinde, bir sözcüğün / ifadenin içerdiği kavramların tümü anlam alanını belirler. Kavramlar zihinde tek başlarına değil, ilişkide oldukları diğer kavramlarla birlikte yer alırlar. Aynı zamanda birbirleriyle olan ortak yanlarının veya ayırt edici taraflarının da zi-

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-I Winter 2009*

hinde belli olması, onları anlamsal açıdan benzerlikler veya karşıtlıklar içerisinde gösterir. Dolayısıyla her konuda pek çok anlam haritası çıkarmak mümkündür.

Bu durum, dil ve düşünce yapısı üzerine görüşleriyle tanınan XX. yüzyılın ünlü filozofu Wittgenstein'in "dil oyunları" olarak ifade ettiği, "anlam, kullanımdır" yaklaşımını akla getirmektedir. İçinde bulunulan koşullarda bir sözcüğün anlamı, başka bir koşulda başka anlamlara gelebilir. Söylenen, mutlaka kast edilen olmak mecburiyetinde değildir. Somutu soyuta dönüştürebilen yoğun metaforik imgelerle yüklü dil uygulamaları sonsuz değişik biçimde gelişirler. Dilsel göstergelerin temsil ettiği birden çok kavram ve zengin kelime hazinesi ile kurulan şiir için de durum böyledir. Metin içerisinde sözcüklerin dinamikleri, sözlük anlamlarından daha farklı bir açılım sergileyebilir. Şiirsel kullanımın yeni anlam alanları üretmesi, sözcüklere geniş bir gönderim gücü verir. Edebî metinler kurgusal bir yapıya sahip olduğu için, şiirin semantik yüzeyi de değişik yorum örüntülerine her zaman açıktır. Metni okuyanın zihni, o güne dek standart olarak algıladığı bazı kavramların taşıdığı hükümlerdeki anlam gelgitleri ile şaşırtılabilir. İşlev değişince, anlam da değişir.

Kelime kadrosu bakımından Arapça, Farsça ve Türkçeden meydana gelen Osmanlıcaya dayalı bir sözlüğü olan Divan şiiri de semantik yönden belli anlam alanları olan sözcüklere sahip olmakla birlikte, altı yüz yıllık ömrü boyunca sürekli anlam katmanları yüklenerek yan anlamlarla genişlemiştir. Yeni çağrışımlara bağlı olarak mecaz ve sembollerle zenginleşmiştir. Aynı anlamı az sözle ama derinlikli olarak ifade etmek için edebî sanatlardan faydalanılmıştır. Böylece metnin düz anlamı paradoksal hale getirilerek, şiirin özgünlüğü ve sözün anlamı ortaya konmuştur. Örneğin tezat sanatı kavramları farklı yönleri ile gösterirken, telmih ve istiare şiirin söz varlığını azaltarak anlamı öne çıkarmaktadır. Mazmunlar da, yeni anlam katmanlarının oluşmasında önemli bir etki alanına sahiptir.

Divan şiirinde mana ve hayal derinliği, Sebki Hindî adı verilen bir Hint üslubu ile ön plana çıkmıştır. Sebki Hindî'nin ilk etkileri XVII. yüzyılda görülmeye başlamış, XVIII. yüzyılda da sürmüştür. Akımın önemli temsilcileri: Nef'î, Neşâtî, Fehim-i Kadîm, Nâ'ilî-i Kadîm, Arpaemîni-zâde Sâmî ve Şeyh Gâlib'dir. Hint

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-I Winter 2009*

üslûbu, şiirde az sözle çok şey anlatma gayesindedir. Bu yüzden teşbih, istiare, mecaz, leff ü neşr, telmih, tezat gibi edebi sanatlardan faydalanmıştır. Özellikle tezat sanatının bir üslûp özelliği olarak çok kullanılmış olması, anlaşılmayı zorlaştırma isteği ile açıklanabilir. Bir konuya farklı bakış açılarıyla yaklaşmak, zaman zaman birbirine aykırı anlamları bir araya getirmiştir. Dilsel gönderimler bir kavramı diğerine veya karşıtına dönüştürebilir. Bu dönüşüm sırasında, her karşıtlığın farklılığını bertaraf edecek metaforik bir “koruyarak aşma” da gerçekleşebilir. Nitekim soyut ifadelerin somut bilgilerle örneklendirilmesi, bir anlatım tekniği olarak yeni mazmunların yaratılmasına olanak vermiştir. Anlamda aranan incelik, söze de yansımıştır. Sözcüklerin taşıdıkları anlam yükü ağırlaştırılarak, içinde vasıf tamlamalarının da yer aldığı zincirleme izafet tamlamaları kurulmuştur. Yeni arayışların getirdiği yeni hayaller, ifadede zaman zaman anlam kapalılığının görülmesine neden olmuştur. Alışılmamış benzetmeler kullanılmış, anlamda derinliğe gidilerek soyut kavramların somut unsurlarla verilmesinde semantik bir uyum sağlanmış, dilde-hayallerde-üslûpta son derece incelik ve zarafet söz konusu olmuştur. Şiire farklı bir bakış açısıyla yaklaşılarak zihinde tasarlanabilecek alışılmış kavramlara uzak bağdaştırmaların meydana getirilmesinde, özellikle zıtlıkların payı büyüktür:

“Sebk-i Hindî şairleri, paradoksal imajlara da çok büyük önem vermişlerdir. Aralarında karşıtlık ilişkisi bulunan farklı kavramları aynı tamlamada veya aynı ifadede bir araya getirerek, yeni fakat çelişkili bir kavrama ulaşmak şeklinde yaratılan paradoksal imajlar, kudemâ tarzında da görülmele birlikte hiçbir zaman bu dönemdeki kadar fazla olmamıştır” (Mum 2006: 130).

Yukarıda sözü edilen “paradoks” kavramı, genellikle kabul görmüş bir fikre zıt olan önermeyi imlemektedir. Birlikte var olması beklenmeyen iki olgunun yarattığı kapsamlı süreç, mantıksal bir çelişki yaratabilir. Sebk-i Hindî’nin söz konusu edilen bu “paradoksal imajlar”ı da, anlamsal açıdan “karşıtların birliği”ne giden farklı birtakım alışılmamış bağdaştırma örnekleri sergilemektedir. Yapısı itibariyle geleneğin belirlediği klasik bir estetiğin kuralları çerçevesinde gelişimini sürdüren Divan şiiri için alışılmamış bağ-

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-I Winter 2009*

daştırmalar, yaratıcılığa bağlı yeni tasarımları öne çıkarmasıyla her zaman tercih edilen bir ifade aracı olmuştur. Beyitteki kavramlar arasında tezatlık ilişkisinden yararlanılması, teşbih ve mecazlara başvurulması, olağan dil kullanımları yerine özgün kuralları olan ifadelerin kullanılması, poetik söylem içinde nesneyi işaret eden sözcüğün ait olduğu alanın uzaklığı nisbetinde imgenin de o kadar güçlü sayılması gibi pek çok unsur, şiirsel anlamın üretilmesinde alışılmamış bağdaştırmaları değerli kılmaktadır. Dolayısıyla, edebî eserlerdeki dil kullanımlarının günlük dilden farklı deyiş özellikleri taşıması gayet doğaldır. Göstergelerin geniş bir anlam çerçevesi yarattığı ve imgelerin yoğun olduğu şiir metinlerindeki sözcükler, sözcük türleri ya da sözdizimi dizgesel karmaşıklığından dolayı bazen anlaşılma zorluğu yaratsa bile, önemli olan şiirin “nasıl söylenildiği”dir. Divan şiirinde aklın, zekânın, bilginin temsilcisi olarak kabul edilen antik Yunan filozofu Aristo da, “alışılmamış sözcüklerin kullanılmasıyla bir dil gündelik ve kaba olmaksızın kurtulur, yücelir. Alışılmamış sözcük deyince, yalnızca yabancı sözcükleri değil aynı zamanda mecazları, uzatılmış sözcükleri ve genel olarak da gündelik dilin dışında kalan şeyleri anlıyorum” (Aristoteles 1987: 63) diyerek alışılmamış bağdaştırmaların şiir için önemini vurgulamıştır.

Divan şiirinde Sebki-Hindî etkisi olarak görülen ve antik çağda Aristo'nun da işaret ettiği bu “alışılmamış sözcük” ibaresindeki “alışılmamışlık” ögesini sağlayan unsurlardan biri, tezatlardır. İki zıt hal gibi görünenin aslında tek gerçek olan “bir”i yaratması, Osmanlıca karşılığıyla “tezatların vahdeti”ni veya Türkçe karşılığıyla “karşıtların birliği”ni açılar. Felsefenin tarihî gelişimindeki temel akımlardan biri olan diyalektiği de –kavramsal olarak- anımsatan bu süreç, “her şey kendi içinde zıddını barındırır” anafikrinden yola çıkarak değişimin kaynağında var olan çelişkiyi imlemektedir. Dünyada sürekli zıtlıkların bulunduğunu ve her niteliğin bir yerde karşıtını da içerdiğini söyleyen Herakleitos'tan, varlığın özünün çelişkiler ile zıtlıklar olduğunu savunan ve bu fikirlerini kuramsal bir açıklamayla ortaya koyan Hegel'e kadar; ya da çok daha başka noktalardan, mesela Mevlânâ'nın *Mesnevî*'sinde “halkın yapısı zıtlar üzerine kurulmuş. Ahvalin, birbirine aykırı. Tesir dolayısıyla her biri öbürüne zıt. Bu yok olma, bitme, zıddın zıddını yok etmesinden ileri gelir” (Mevlânâ 1988: 6-

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-I Winter 2009*

7) diyen ifadelerinden, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nde "her şey zıddıyla mümkün ve marûftur" derttiği Muvakkit Nuri Efendi'ye kadar kavramın açılımındaki paradoksal genişlik ve zengin okumalarla anlamlandırıldığı yeni durumlar gayet dikkat çekicidir.

Bu isimler arasında, özellikle Herakleitos üzerinde durmakta fayda var. Zira, düşüncelerini şiirsel bir söylemle ortaya koyduğu için, anlamda derinlik ve kapalılık ya da karşıtların birliği gibi kavramlar söz konusu olduğunda, yer yer Divan şiirindeki Sebk-i Hindî'nin özelliklerini anımsatan küçük buluşma noktaları çizmektedir. Antik çağın Yunan filozoflarından olan Herakleitos, anlaşılması güç biçemi ile tanınır. Az sözle çok şey anlatmaya çalışması, şiirdeki sözcük ekonomisini akla getirir. Onun kapalı sözleri, şiirin araçları sayesinde başka yansımalarla açılır. Herakleitos, söylemek istediklerini çağrışımlarla imlemiştir. Örneğin o meşhur "ırmak" imgesi, her şeyin sürekli bir akış ve değişim içinde olduğunu ifade eder. Bu değişimi açıklamada kullandığı karşıtlık, evrendeki çeşitliliği kendi arasında birliğe götüren gizli bir uyumdur. Şiirde zıtlıkları bir arada kullanması ise, Rene Char'ın deyimiyle, neden ile sonuç arasında kökensiz bir patlama yaratmaktadır. Diyalektik yönden karşıtlıkların karşılıklı dönüşümü, basit bir sıra değiştirmeyi değil nitelik bakımından yeni bir durum/geçiş yaratmayı ifade eder. Tıpkı aralarında karşıtlık ilişkisi bulunan farklı kavramların edebî dilde bir araya gelerek yeni ama çelişkili bir başka kavrama ulaşması gibi. Göstergelerin iki karşıt yöne işaret ettikleri ve bazen kafa karıştıran çelişkiler sundukları dönüşümler, Divan şiirinde de söz konusudur.

Karşıtların birliği ile yaratılan metaforik dönüşümlerin klasik Türk şiirindeki görüntüsü, alışılmamış bağdaştırmalar yoluyla olmaktadır. Özellikle Sebk-i Hindî etkisi gösteren beyitlerde bu durum oldukça yaygındır. Çalışmamıza örneklem alanı olarak seçilen beyitler de, bu akımın özelliklerini yansıtan XVII. yüzyıldan Nef'î, Nâilî-i Kadîm, Neşâtî, Şehrî ve Fehîm-i Kadîm ile XVIII. yüzyıldan Arpaemîni-zâde Sâmi, Halebli Edîb ve Şeyh Gâlib'in divanları taranarak elde edilmiştir. Konuyla ilgili örnekler daha da çoğaltılabilir.

Nef'î, gönlünün ayrılık belasına tutulmuş olduğunu ve üzüntünün lezzetinden de haberdar olduğunu söyleyerek; hem

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-I Winter 2009*

aynı beyit içerisinde “var” ve “yok” gibi iki zıt unsuru alt alta paralel bir yapıda kullanmış, hem de “lezzet-i gam” yani “üzüntü lezzeti” ifadesiyle üzüntü ve lezzet gibi anlamsal bakımdan zıtlık gösteren iki unsurdan yeni bir tamlama yaratmıştır:

Şevkimiz *yok* gerçi dilde mübtelâ-yı firkatiz
Zevkimiz *var lezzet-i gamdan* haberdâriz hele

Nefî (Akkuş 1993: 330)

Nâ'ilî-i Kadîm, soyut bir kavram olan gönülü somut bir kavram olan denize teşbih ederek, “yem-i âteş-hurûş-ı dil” şeklinde bir zincirleme tamlama kurmuştur. Gönülün ateş coşturan denizi duruldukça, her hasret yarasının da bedende bir kan girdabı meydana getireceğini söylemektedir. Şairin ateş ve denizi bir arada kullanmakla kalmayıp denizin ateşi coşturduğunu ifade etmesi, normalde suyun ateşi söndürme özelliği akla geldiğinde tezat gibi görünse de, aslında anlatılmak istenen deniz halinde bir kırmızılık ve gönül denizinin dalgalanıp coşmasıdır:

Yem-i âteş-hurûş-ı dilde oldukça sükûn peydâ
İder her dâğ-ı hasret tende bir girdâb-ı hûn peydâ

Nâ'ilî-i Kadîm (İpekten 1990: 157)

Neşâtî, şarap için açık istiare ile “nâr-ı âb-pûş” yani “su/yla örtünmüş ateş” tamlamasını kullanarak, su ile ateş gibi iki karşıt unsuru bir arada vermiştir. Şairin şarabın rengi ile ateşin rengi arasında kurduğu benzerlik ilişkisi dikkat çekicidir:

Pertev-nümâ-yı şevk it ol *nâr-ı âb-pûş*
Bezm-i şafâyı sâkî pür-âb u tâb göster

Neşâtî (Kaplan 1996: 101)

Şehrî'nin de “âb-pûş” tamlamasını, Neşâtî'nin kullanımına benzer bir şekilde, “âteş-i âb-pûş” olarak ele aldığı görülmektedir. Şair bizzat “mey” sözcüğünü de dizesine yerleştirerek, şarabı “su/yla örtünmüş ateş” olarak tanımlamaktadır:

Hâk-i âteş-fürûş-ı pîr-i muğân
Âteş-i âb-pûş ya' nî mey

Şehrî (Kutlar 1985: 228)

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-I Winter 2009*

Fehîm-i Kadîm, aşağıdaki beytinde geçen “deryâ-yı âteş-hîz” yani “ateş veren deniz” tamlamasının anlamsal açılımını, ateşin kızılığ ile şarap ve sevgilinin yanağının rengi arasında ilgi kurarak göstermektedir. Yanağın aksinin kadehi ateş veren bir denize çevirmesi, mübalağa yoluyla, kırmızının yoğunluğunu gösterdiği gibi yakıcılığını da akla getirmektedir:

Tâbiş-i mey kim ‘izâruñ sürh-reng-âmîz ider
‘Aks-i rüyuñ sâğarı *deryâ-yı âteş-hîz* ider

Fehîm-i Kadîm (Üzgör 1991: 374)

Arpaemîni-zade Sâmi, cana etki ettiğini dile getirdiği “âteş-i seyyâle-i aşk” yani “aşk akıntısının ateşi” tamlamasıyla mecazî bir vurgu yaparak, akıntıya benzettiği aşkta var olan yakıcılığı ve yoğunluğu imlemektedir:

Âteş-i seyyâle-i ‘aşk itdi Sâmi câna kâr
Kim şerâr-ı şîr-sûz-ı bîşedür her kıtresi

Arpaemîni-zâde Sâmi (Kutlar 2004: 565)

Halebli Edîb, terleyen yanağın hararetinde boğulan gönlün su saçan mangala düşmesine şaşılmaması gerektiğini dile getirirken, “âteşdân-ı âb-efşân” tamlamasını kullanarak aradaki zıtlığı gayet belirgin bir şekilde vermektedir. “Su saçan mangal” tabiri, tamlamayı oluşturan sözcükler tek tek ele alındığında sanki bir anlam çelişkisi içeriyormuş gibi gözükse de -karşıtların birliği açısından değerlendirildiğinde- tamlama bütünlüğü ile kazandığı yeni anlam çerçevesine bağlı olarak ilk dizedeki “gark-ı tâb-ı ruhsâr-ı arak-rîz” ifadesine de uyum sağlamaktadır:

Göñül çün oldı gark-ı tâb-ı ruhsâr-ı ‘arak-rîzûñ
Düşüp kalsa o *âteşdân-ı âb-efşâna* olmaz mı

Halebli Edîb (Mum 2004: 1066)

Şeyh Gâlib ise aşağıdaki beytinde, gurur ve kibir gibi aşağı bir ruh halini terk ederek tevazunun zirvesine erişmeyi anlatırken, “evc” ve “pest” sözcükleri ile “zemîn” ve “ser-bülendî” ifadelerinin kendi aralarındaki zıtlık kadar iki ayrı tamlama olarak birbirleriyle oluşturdukları karşıtlığa ve bu karşıtlığın içindeki çelişkiye de dikkat çekmektedir:

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-I Winter 2009*

‘Urūc-ı *evc-i pestīye zemīn-i ser-bülendīden*
Tevāzu‘ pāye-i rif‘at tenezzül nerdibānumdur

Şeyh Gâlib (Kalkışım 1994: 305)

Divan şiirinde Sebk-i Hindî etkisi ile kurulan tamlamalar-daki karşıt sözcüklerin birbirlerine ve meydana getirdikleri yeni anlamlara göre ne ifade ettiğinin çözülmeye çalışıldığı bu denenimin, diyalektik yöntemdeki “karşıtların birliği” anlayışını metaforik olarak yansıttığı söylenebilir. Karşıtların birliğine bağlı olarak paradoksal imajlar, alışılmamış bağdaştırmalar, az sözle çok şey anlatma gayreti, anlamda kapalılık ve giriftlik gibi özellikler de eski şiirdeki Sebk-i Hindî ile felsefedeki diyalektiği bir arada düşünmeye olanak veren, dolayısıyla şiirle felsefeyi birbirine yaklaştıran unsurlardır. İlişkiler ve karşıtlıklar üzerine kurulu şiir, diyalektik bir “seyr ü sefer” halinde gibidir. Şairler, zıtlıklardan yararlanarak bunları alışılmamış bağdaştırmalar halinde birleştirmişlerdir. Mesela “su” ve “ateş” gibi iki tezat kavramın bir tamlamada birlikte kullanılıp farklı istiareler oluşturması, gönderimsel anlamda karşıtların birliğini etkin ve geçerli kılmaktadır. Verilmek istenen duygu ve düşüncenin bu şekilde zıtlıklarla ortaya konması, beyitlerin etkileyciliğini artırdığı gibi, çağrışım alanlarını da zenginleştirmektedir. Eski şiir, bu şekilde yorumlanabilecek pek çok beyit örneğine sahiptir.

KAYNAKLAR

- AKKUŞ, Metin, *Nef‘î Divanı*, Ankara, Akçağ Yayınları, 1993.
- ARİSTOTELES, *Poetika* (Çeviren: İsmail Tunalı), İstanbul, Remzi Kitabevi, 1987.
- BİLKAN, Ali Fuat-Şadi AYDIN, *Sebk-i Hindî ve Türk Edebiyatındaki Hint Tarzı*, İstanbul, 3F Yayınları, 2007.
- HANÇERLİOĞLU, Orhan, *Felsefe Sözlüğü*, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1993.
- İPEKTEN, Haluk, *Nâilî Divanı*, Ankara, Akçağ Yayınları, 1990.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-I Winter 2009*

- KALKIŞIM, Muhsin, **Şeyh Gâlib Divanı**, Ankara, Akçağ Yayınları, 1994.
- KUTLAR, Fatma Sabiha, **Malatyalı Şehrî Divanı: Metnin Yazıçevrimi-İnceleme**, Hacettepe Üniversitesi Yayınlanmamış Mezuniyet Tezi, Ankara, 1985.
- , Arpaemîni-zâde Mustafa Sâmi Dîvân. Ankara, 2004.
- MEVLÂNÂ, Mesnevi (Çeviren: Veled İzbudak, Gözden Geçiren: Abdülbaki Gölpınarlı). İstanbul, MEB Yayınları, C. VI, 1988.
- MUM, Cafer, **Halebli Edîb Divanı: İnceleme-Tenkitli Metin-Cinaslar Sözlüğü**, Hacettepe Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2004.
- , "Sebk-i Hindî'de Beyit Yapısı, Paradoksal İmajlar ve Çoklu Duyulama", Sözde ve Anlamda Farklılaşma: Sebk-i Hindî 29 Nisan 2005 Bildiriler (Haz.: Hatice Aynur- Müjgan Çakır-Hanife Koncu). İstanbul, Turkuaz Yayınları, 2006: 108-141.
- OCAK, F. Tulga. **Nefî ve Türkçe Divanı**, Hacettepe Üniversitesi Basılmamış Doçentlik Tezi, Ankara, 1980.
- , "Nefî ve Türk Edebiyatındaki Yeri", Ölümünün Üçyüzdüncü Yılında Nefî. Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 1987: 1-44.
- , "XVII. Yüzyılın İlk Yarısında Divan Edebiyatı ve Sebk-i Hindî", Türkler, 11, 2002: 733-741.
- POLİTZER, Georges, **Felsefenin Temel İlkeleri**, (Çeviren: Muzaffer Erdost). Ankara, Sol Yayınları, 1996.
- RIFAT, Samih, **Herakleitos: Bir Kapalı Söz Ustasıyla Buluşma Denemesi**, İstanbul, YKY, 1998.
- TOKER, Halil, "Sebk-i Hindî (Hind Üslûbu)", **İlmî Araştırmalar**, 2, 1996: 141-150.
- ÜZGÖR Tahir, **Fehîm-i Kadîm Hayatı, Sanatı, Divan'ı ve Metnin Bugünkü Türkçesi**, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 1991.
- WITTGENSTEIN, Ludwig, **Tractatus Logico Philosophicus**, (Çeviren: Oruç Aruoba). İstanbul, YKY, 2001.
- , **Felsefî Soruşturmalar**, (Çeviren: Haluk Barışcan). İstanbul, Metis Yayınları, 2007.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4 / 1-I Winter 2009*